

SPOVEDNÉ TAJOMSTVO, POVINNOSŤ A SLUŽBA SPOLOČENSTVU

Marián Feduš

Sv. Ján Nepomucký – mučeník spovedného tajomstva zomrel na príkaz kráľa Václava IV dňa 20.3.1393. Dôkladnejšie o tom píše arcibiskup Ján z Jenštejna v 27. článku Stažností pápežovi Bonifácovi IX z roku 1393.

Pre svoje postoje je sv. Ján stále viac v oblube a dáva sa za príklad kléru.

Cirkev mala vždy v posvätnej úcte spovedné tajomstvo a chránila ho a chráni až dodnes. Je to jeden z pilierov nášho náboženstva.

Kódex kánonického práva chráni spovedné tajomstvo kánonom 983:

§ 1: „*Sviatosťné tajomstvo je nedotknuteľné; preto spovedníkovi je veľmi prísne zakázané slovami, ani nijakým iným spôsobom, ani z nijakého dôvodu ani len čiastočne prezradiť kajúcnika.*“

§ 2: „*Zachovať tajnosť je povinný aj tlmochník, ak sa zúčastní, ako aj všetci ostatní, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom dozvedeli o hriechoch zo spovede.*“

Keďže pri porušení jedného alebo druhého paragrafu sú aplikované rôzne tresty, je potrebné pochopiť, v čom je ich rozdielnosť. Kánonické právo rozlišuje medzi *spovedným tajomstvom zo strany spovedníka a spovedným tajomstvom zo strany tretej osoby*. Súhrne, v obidvoch prípadoch (spovedník alebo tretia osoba) matéria je tá istá – vyzna-

né hriechy vo sviatosti zmierenia. Avšak je tu nasledujúci rozdiel:

Spovedné tajomstvo ako sviatosťná pečat' (*sacramentale sigillum*) výnimočným spôsobom zaväzuje spovedníka. Možno povedať, že ide o úradné (*ex officio*) či služobné (*ministeriálne*) tajomstvo. Vysluhovateľ sviatosti zmierenia vystupuje ako Boží služobník, koná *in persona Christi*, „je Bohom ustanovený za vysluhovateľa božskej spravodlivosti a súčasne aj milosrdenstva“ (kán. 978 § 1), účinkuje „v Božom fóre“.

Spovedné tajomstvo ako tajnosť (*secretum*) sa týka tretej osoby a poznatku o hriechoch, ktoré získala počas ich vyznania spovedníkovi. **Tretou osobou môže byť** tlmočník (kán. 990) – jeho použitie je snád veľmi zriedkavý prípad – alebo **ten, kto začul hriechy iného**, napríklad tým, že sa spovedal príliš nahlas. Vždy tu musí byť súvis medzi poznatkom hriechov a ich sviatosťným vyznaním. Spoločnou mienkou mnohých kánonistov je, že *sviatosťná tajnosť* prináleží do prirodzeného práva, to znamená, vyjadruje požiadavku prirodzeného zákona rešpektovať dôvernú komunikáciu.

Rozdiel je v subjekte, teda v tom, kto pozná obsah sviatosťnej spovede:

a) spovedník – jeho viaže sviatosťné tajomstvo (*sacramentale sigillum*), lebo ako spovedník vystupuje „na Božom fóre“;

b) iné osoby – sa nachádzajú v ambiente „ľudského fóra“ a viaže ich povinnosť zachovať tajnosť (*obligatione secretum servandi*).

Kánon používa slovné spojenie: „je veľmi prísne zakázané“ (*nefas est*). Slovom *nefas* sa označuje závažná skutočnosť, ktorá je veľmi zlá, hriešna, kriminálna, niečo, čo je v úplnom rozpore s Božím zákonom. Vyjavenie spovedného tajomstva je nielenže nedovolené a „veľmi prísne zakázané“, ale je „absolútne zakázané“.

Kánonisti a teológovia sa zhodujú v tom, že neporušiteľnosť spovedného tajomstva zo strany spovedníka je Božieho práva. Katechizmus učí, že „spovedné tajomstvo je posvätné“ (KKC 2490). Spovedné tajomstvo je najväčším záväzkom zachovania mlčanlivosti a tajomstva o veciach poznaných vo sviatostnom vyznaní. Jeho úzkostlivé dodržiavanie umožňuje veriacim slobodne, s dôverou a bez zábran sa vyznať kňazovi zo svojich tajných hriechov. Žiaden trest nemá zmysel, ak nie je vo vzťahu k dobru, ktoré sa usiluje chrániť.

Cieľom zachovania spovedného tajomstva sú dve dobrá: *bonum sacramenti* a *bonum poenitentis*.

Dobro kajúcnika (*bonum poenitentis*) sa viaže k implicitnému záväzku mlčanlivosti medzi kajúcnikom a spovedníkom neprezradiť informáciu diskutovanú v spovedi, ktorá by mohla ohroziť kajúcnika.

Spoveď nesmie ohroziť úctu, dobrú povest a dobré meno kajúcnika (porov. KKC 1467). Preto „nikomu nie je dovolené nezákonne poškodiť dobrú povest, ktorú niekto má, ani porušiť právo akejkoľvek osoby na ochranu vlastného súkromia“ (kán. 220). Dobro kajúcnika by bolo poškodené prezradením.

Prezradenie kajúcnika (*proditio paeni-*

tentis), ktoré je považované za porušenie spovedného tajomstva, pozostáva z troch elementov:

- a) vyznaného hriechu;
- b) s identifikovaním hriešnika, ktorý ho vyznal;
- c) ich odhalením tretej osobe;

Vzhľadom na duchovné dobro veriaceho, spovedné tajomstvo trvá aj po smrti kajúcnika.

Dobro sviatosti (*bonum sacramenti*) sa dotýka ochrany celistvosti sviatosti a požaduje neporušiteľnosť tajomstva. Vo sviatosti zmierenia ide o dôverný vzťah kajúceho hriešnika so spravodlivým a milosrdným Bohom prostredníctvom spovedníka. Ak by veriaci mal podozrenie, že záležitosti svedomia povedané Bohu vo sviatostnom fóre budú vyzradené v ľudskom fóre, potom by málokto bol ochotný využívať túto sviatosť. Jej jestvovanie a používanie by bolo ohrozené. Ak by sviatosť zmierenia bola ťažká a nebezpečná práve pre nedodržanie spovedného tajomstva, veriaci by boli odradení od pristupovania k tejto sviatosti a tým by to bolo na škodu tak veriacich, ako aj celej Cirkvi. Preto je nevyhnutné úzkostlivo chrániť dôverný vzťah jednotlivca s Bohom cez sviatosť pokánia.

Spovedné tajomstvo začína vtedy, ak kajúcnik sa vyznáva spovedníkovi s úmyslom dostať rozhrešenie. Túžba dostať rozhrešenie je tu úplne dostačujúca.

Podstatným objektom spovedného tajomstva sú všetky hriechy – ťažké a ľahké, vyznané vo sviatosti zmierenia.

Druhotným objektom spovedného tajomstva sú ďalšie informácie (napr. o zdravotnom stave kajúcnika, o neveste či susedovi).

K spovednému tajomstvu patrí aj ude-

lené zadosťučinenie (skutok pokánia) a fakt udeleného alebo odmietnutého rozhrešenia.

Spovedné tajomstvo nevzniká:

a) ak by sa niekto v osobnom rozhovore zdôveril kňazovi so svojimi hriechmi napríklad keď hľadá radu a útechu. V takomto prípade je kňaz viazaný prirodzeným zákonom dôvery a mlčanlivosti, ale nie spovedným tajomstvom;

b) ak by niekto z akéhokoľvek motívu simuloval spoveď.

Kňaz – *spovedník je v súdnom konaní* považovaný za neschopného vykonávať úlohu svedka ohľadom všetkého, čo sa dozvedel priamo alebo nepriamo zo sviatostnej spovede, hoci by sám kajúcnik žiadal takéto zverejnenie (kán. 1550 § 2, b. 2). Počas výsluchu – aj keby bol pod prísahou – spovedník musí povedať, že nevie nič a nepočul nič, čo znamená, že nemá komunikovateľnú vedomosť v danej záležitosti.

Podobne nie je dovolené svedčiť v kano-nizačnom procese o Božom služobníkovi spovedníkovi o všetkom tom, čo je mu známe zo sviatostného vyznania, ba ani z mimo svi-atostného fóra týkajúceho sa svedomia.

Spovedník je primárnym subjektom spovedného tajomstva (kán. 983 § 1). Je viazaný absolútnou mlčanlivosťou a tajomstvom o vyznaných hriechoch a o ďalších veciach, ktoré mu boli vo spovedi zverené. Nesmie použiť informácie zo spovede ani v prípade, že by tým veľmi pomohol samému kajúcnikovi v prospech jeho dobra, či ide o oblasť súdnic-tva alebo medicíny.

Kajúcnik podobne ako ktokoľvek iný nemá právomoc nad spovedným tajomstvom,

lebo ono „nepripúšťa výnimky“ (KKC 1467). Tajomstvo spovede transcendentuje vôľu kajúcnika kvôli ochrane Cirkvi a sviatosti v mene všetkých veriacich. To znamená, že ani penitent nemôže oslobodiť svojho spovedníka od zachovania mlčanlivosti. Aj keď kajúcnik dá dovoľenie spovedníkovi použiť obsah spovede, kánonické právo nedovoľuje, ba zakazuje spovedníkovi hovoriť či použiť vedomosť získanú vo sviatostnom vyznaní, ktorá zostáva „zapečatená sviatosťou“ (porov. KKC 1467).

Tretie osoby, to znamená všetci ostatní, ktorí akýmkoľvek spôsobom prišli k spovednému vyznaniu kajúcnika, sú viazaní spovednou mlčanlivosťou. Sú to nielen veľmi zriedkavo alebo vôbec používaní tlmočníci, ale predovšetkým tí, ktorí napríklad započuli niečo zo spovede alebo našli napísané hriechy.

Spovedník alebo iné osoby sa môžu previniť voči spovednému tajomstvu priamo alebo nepriamo.

Priame porušenie je vtedy, keď kňaz -spovedník výslovne alebo ekvivalentným správaním prezradil hriech a hriešnika, alebo z jeho slov či správania je ľahké identifikovať meno alebo povolanie penitenta. Ten, kto sprostredkováva informácie zo spovede, musí to robiť zámerne.

Nepriame porušenie nastáva vtedy, keď spovedník nerozumne, nepozorne či ľahkovážne hovorí niečo alebo koná niečo, z čoho tretia osoba môže dedukovať alebo mať podozrenie na kajúcnika alebo hriech, pričom nedošlo k prezradeniu mena alebo identity kajúcnika. Kto nepriamo porušuje spovedné tajomstvo, nemá v úmysle prezradiť identitu kajúcnika alebo vyznaný hriech. Skôr toto ***nepriame porušenie pochádza z nerozváž-***

nosti. Jeho výsledkom je však podozrenie kajúcnika inými. Za nepriame porušenie sa nepovažuje, ak spovedník potrebuje niečo konzultovať s odborníkom na morálnu teológiu alebo kánonické právo, avšak musí to urobiť tak opatrným spôsobom, aby v žiadnom prípade nedošlo ani náznakovite k prezradeniu penitenta.

Jeden z najprísnejších trestov v trestnom práve Cirkvi sa týka porušenia spovedného tajomstva. Priama zrada kajúcnikovej dôvery prezradením spovedného tajomstva je tak vážna, že je spojená s jednou z piatich exkomunikácií, ktoré sú rezervované Apoštolskému stolcu. Ochrana dobra sviatosti zmierenia a dobra kajúcnika predstavuje rozumný dôvod kodifikovania sankcií v kánone 1388 CIC 1983.

Za priame porušenie spovedného tajomstva spovedník upadá do trestu exkomunikácie na základe už vyneseného rozsudku (*latae sententiae*). Ide o automatický trest stanovený zákonom *ipso facto* bez zásahu cirkevnej autority. Tento trest sa vzťahuje na spovedníka vtedy, ak to urobil priamo a uvážene (kán. 1321 § 2).

Od okamihu priameho prezradenia, exkomunikovaný spovedník nesmie: a) vykonávať akúkoľvek úlohu týkajúcu sa slávenia Eucharistie, iných obradov kultu alebo sviatostí či svätenín;

b) zastávať cirkevné úrady a robiť úkony riadenia (kán. 1331 § 1). Ak exkomunikácia bola vyhlásená, je mu zakázané prijímať určité cirkevné pôžitky (kán. 1331 § 2).

Oslobodenie od trestu automatickej exkomunikácie, ktoré je rezervované Apoštolskému stolcu, je možné dosiahnuť dvomi spôsobmi:

a) *Ak cenzáura bola vyhlásená*, odpúšťa sa vo vonkajšom fóre. Takéto prípady patria do kompetencie Kongregácie pre náuku viery.

b) *Ak cenzáura nebola vyhlásená*, jej odpustenie prináleží do interného fóra a takéto prípady spadajú pod kompetenciu Apoštolskej penitenciárie.

Za nepriame porušenie spovedného tajomstva spovedník sa stáva na základe vyhláseného rozsudku (*ferendae sententiae*) subjektom trestu, ktorý nie je bližšie špecifikovaný (kán. 1388 § 1), ale má spravodlivo odrážať závažnosť deliktu.

Miera previnenia môže byť rozličná a jej stanovenie závisí od objektívnych a subjektívnych okolností, ktoré môžu mať vplyv na zmiernenie alebo zväčšenie trestu (porov. kán. 1324-1327).

Procedúra na vyhlásenie trestu sa začína žalobou kajúcnika, ktorý sa cíti byť prezradený a tým poškodený spovedníkom. Trest môže byť stanovený sudcom, a to súdnou cestou alebo ordinárom v administratívnom postupe.

Osoba, ktorá nie je spovedníkom, môže sa previniť voči spovednému tajomstvu priamo alebo nepriamo. Pre oba prípady, keď nebolo zachované spovedné tajomstvo (kán. 983 § 2), previnilec má byť potrestaný spravodlivým trestom, nevynímajúc exkomunikáciu.

Neupadá do trestu *latae sententiae*, ale *ferendae sententiae*, čo predpokladá dodržanie stanoveného trestného procesu (kán. 1717-1731), ktorý je iniciovaný žalobou poškodeného kajúcnika. Adjektívum spravodlivý naznačuje, že do úvahy sa má vziať veľkosť previnenia.

Kongregácia pre náuku viery vydala na ochranu spovedného tajomstva dekrét, ktorým s účinnosťou od 23. septembra 1988 stanovila exkomunikáciu *latae sententiae* pre kohokoľvek, kto zaznamenáva, nahráva alebo publikuje v médiách, čo povedal v spovedi kajúcnik alebo spovedník. Trest je aplikovateľný na spovedníka, kajúcnika a iných, a to aj v prípade, keď publikovaná správa o sviatostnej spovedi by bola nepravdivá.

V bežnom živote je potrebné dbať o to, aby sa dodržiavala tzv. diskrétna zóna – odstup od spovednice, úplne sa vypli mobilné telefóny a zabránilo sa videozáznamu z príležitosti prvej spovede.